

Huvudmannen för Täby friskola
Armévägen 61-63
187 64 Täby

2005-06-23
1 (3)
Dnr 54-2004:1424

Genomförd inspektion av utbildningen vid den fristående förskoleklassen och grundskolan Täby friskola i Täby kommun

Bakgrund

Skolverket har genomfört inspektion vid den fristående grundskolan Täby friskola i Täby. Inspektionen aviserades i brev den 5 maj 2004 och besök i verksamheten gjordes den 23-24 september, 6-7 oktober och den 29 oktober 2004. Av bilagd rapport framgår hur inspektionen genomförts samt vilka bedömningar som gjorts av dem som svarat för utredningen. Utbildningsinspektionen fokuserar på sju områden vilka granskas ur olika aspekter. Den syftar således inte till att skapa en heltäckande bild av alla pågående verksamheter vid den aktuella tidpunkten.

Inspektionen skall ytterst klargöra om huvudmannens verksamhet uppfyller kraven för att även fortsättningsvis vara godkänd som fristående skola och ha rätt till bidrag från elevernas hemkommuner. I övrigt framförs i rapporten påpekanden och rekommendationer vad gäller kvaliteten i verksamheten. Huvudmannen förväntas förbättra kvaliteten inom dessa områden.

Skolverkets bedömning och beslut med anledning av inspektionen

Skolverket bedömer att verksamheten i Täby friskola övergripande är av god kvalitet som ligger väl i linje med de nationella bestämmelserna och målen för grundskolan.

Inspektionen visar dock på vissa områden som behöver utvecklas, förbättringsområden, samt på vissa brister i verksamheten i förhållande till författningarna, kritikområden. Dessa redovisas nedan.

Förbättringsområden

I skolrapporten finns närmare redovisat vad som behöver förbättras inom respektive område. Skolverket bedömer att följande områden som gäller den granskade verksamheten är i behov av förbättringsinsatser, nämligen:

- skolan bör stärka elevernas delaktighet, att utifrån sina förutsättningar förstå vikten av att kunna och vilja påverka beslut om verksamheten och utbildningen,
- skolan bör utöka samarbetet med Skarpängsskolans ledning och personal för att tryggheten ska öka för Ljungmyrsskolans elever,
- skolledningen bör tillsammans med eleverna utveckla gemensamma regler,
- skolan bör förtydliga kunskapsmålen i alla ämnen för eleverna,
- betygskriteriet ”vara ombytt och aktivt delta” svarar inte mot de krav som förordningen samt läroplanen ställer och bör därmed tas bort,
- skolan bör revidera handlingsprogrammet mot kränkande behandling så att det omfattar alla former av kränkningar samt situationen då vuxen kränker elev. Skolan bör också upplysa skolans elever om arbetet i antimobbningsgruppen för att öka förståelsen för detta arbete bland alla elever,
- skolan bör utveckla elevernas möjligheter till inflytande på Enhagenskolan,
- arbetssätten och arbetsformerna i det pedagogiska vardagsarbetet bör i en högre grad utformas så att de passar elevernas olika inlärningsstilar,
- skolan bör förtydliga elevens val för skolans elever,
- skolan bör se över sitt ansvar för att varje elev kan använda informationsteknik som ett verktyg för kunskapssökande och lärande.

Kritikområden

Det finns också sådana brister i verksamheten i förhållande till författningarna. Bristerna inom nedan angivna områden skall åtgärdas snarast.

- Skolan skall upprätta åtgärdsprogram för alla elever i behov av särskilt stöd (1a kap. 5 § förordningen om fristående skolor).
- Det är inte acceptabelt att skolan tar ut en avgift i en så kallad kulturkassa av sina elever. Utbildningen i skolan skall vara avgiftsfri för eleverna (9 kap. 7 § skollagen).

Uppföljning

Senast inom tre månader från beslutsdatum, dvs. den 23 september 2005, skall Täby friskola redovisa till Skolverket, enheten i Stockholm, vilka åtgärder som vidtagits inom kritikområdena.

I övrigt framförs i rapporten påpekanden och rekommendationer vad gäller kvaliteten i verksamheten. Huvudmannen förväntas förbättra kvaliteten inom dessa områden i ett fortsatt kvalitetsarbete. Skolverket avser att följa upp kvalitetsförbättringarna inom cirka två år.

På Skolverkets vägnar

Leif Davidsson
Avdelningschef

Tommy Bucht
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har även undervisningsråden Lee Gleichmann och Claes-Göran Aggebo samt enhetschef Marie-Hélène Ahnborg deltagit.

Kopia till
Täby kommun
Enligt sändlista

Bilagor
Rapport

Utbildningsinspektion i Täby friskola, fristående förskoleklass och grundskola årskurs 1-9

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till utbildning och omsorg
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån de nationella författningarna. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande be-

dömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Täby friskola	Antal barn/elever
Förskoleverksamhet	43
Grundskola	473
Skolbarnsomsorg	157

Ovan redovisade antal barn/elever är skolans egna uppgifter.

Täby friskola har fått sitt godkännande i flera steg. Skolan är godkänd för årskurs 4-6, 1994, för årskurs 1-3, 1996, för årskurs 7-9 och förskoleklassen, 1999. Skolan uppgav i sina ansökningar att de skall följa läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94) och de nationellt fastställda kursplanerna för grundskolan.

Huvudman för Täby friskola är ett aktiebolag kallat Täby friskola AB, med adress Armévägen 61-63 i Täby kommun. Tidigare var Uppdragshuset KB huvudman. Byte av huvudman skedde 2001.

Täby friskola består av fem skolenheter: Småskolan med två förskoleklasser samt årskurs 1, Ljungmyrsskolan med årskurserna 2-6, Gribbylundsskolan med årskurserna 1-3, Viggbyholmsskolan med årskurserna 4-6 och Enhagenskolan med årskurserna 7-9.

Skolan betraktar sig som en skola med fem enheter eftersom de har samma huvudman och samma grundkoncept. Skolan har en samverkansform med föräldrarna som kallas skolråd. Enheterna Småskolan, Ljungmyrsskolan, Gribbylundsskolan och Viggbyholmsskolan har ett gemensamt skolråd, medan Enhagenskolan har ett eget skolråd. Enheterna samarbetar sinsemellan bl.a. när det gäller gemensam dokumentation. Samtliga enheter arbetar i arbetslag. Skolans förskola och fritidshem ingår inte i inspektionen.

Flertalet av skolans elever kommer från Täby kommun.

Enheterna finns på olika platser i kommunen.

- Enhagenskolan, Enhagsslingan 23-25
- Gribbylundsskolan, Armévägen 61-63
- Ljungmyrsskolan, Ljungmyrsvägen 12-18
- Småskolan, Ljungmyrsvägen 25
- Viggbyholmsskolan, Värtavägen 84

Alla skolenheters lokaler är anpassade för att ta emot elever med fysiska hinder. Lokalerna är välhållna och fria från klotter. Det är promenadavstånd mellan skolenheterna.

Genomförandet av inspektionen i Täby friskola

Skolverket sände den 5 maj 2004 skriftlig information till skolans huvudman om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Täby friskola har bestått av undervisningsråden Tommy Bucht och Lee Gleichmann. Besök i Täby friskola genomfördes den 23-24 september, 6-7 oktober och den 29 oktober 2004.

Skolverket följer upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Rapportens underlag består av dels dokument från huvudmannen och Täby friskola, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem, på rapporter från Skolverkets tillsyn och på andra uppgifter som skolan lämnat till Skolverket eller finns publicerade på Internet etc.

Skolverket genomförde en tillsyn av skolan 1995 som då fick fortsatt godkännande.

I Täby friskola genomfördes formella intervjuer med rektorn, vd för Täby friskola, lärare, elever, föräldrar, skolsköterskor, speciallärare, talpedagog samt fritidshemspersonal. Lektioner/arbetspass besöktes.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna för det offentliga skolväsendet framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön. Fristående skolor skall svara mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för det offentliga skolväsendet.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden i överensstämmelse med dessa.

Av inspektionen framgår att Täby friskola arbetar aktivt med att förankra läroplanens mål avseende normer och värden. Skolans vision har inriktningen glädje, trygghet, att alla skall känna att de lyckas, trivs, gott socialt beteende, god

förmåga att samarbeta, dans som umgängesform och trevligt uppförande. Skolan visar med hjälp av enkäter att elever och föräldrar är mycket nöjda med Täby friskolas verksamhet. Föräldrarna har läst och godkänt följande sammandrag till kvalitetsredovisningen; ”målet att barnen trivs i skolan och går med glädje dit varje dag är i stort sett uppfyllt”. Eleverna uttrycker att ”en liten skola ger stor gemenskap”. Slutligen säger lärarna att ”vi ser, hör och lär känna varandra och när något tråkigt händer på skolan så blir det alltid utrett”.

Täby friskola har ett utvecklat arbete med moral och etik. Här finns ett utvecklingsmål att få eleverna att förstå varför man arbetar med detta samt att kompetensutveckla all personal för att den bättre skall kunna undervisa i etik. Täby friskola arbetar under innevarande år med EQ (emotionell intelligensträning) på alla enheterna. All personal har fått utbildning i detta ämne och EQ har hög prioritet i elevernas utbildning inte minst på skolans dramalektioner.

Inspektörerna har sett att eleverna på Täby friskola visar lust att lära genom att vara uppmärksamma och deltagande på lektioner. Eleverna visar också respekt för varandra och skolans lärare. Inga hårda ord används och artigheten är påfallande.

Eleverna har möjlighet att påverka undervisningen, men utnyttjar inte alltid detta trots att skolan i sina dokument beskriver vikten av att eleverna lär sig att påverka både sina egna liv och samhällets utveckling i stort. Skolan bör därför försöka stärka elevernas delaktighet, att utifrån sina förutsättningar förstå vikten av att kunna och vilja påverka i beslut om verksamheten och utbildningen.

Täby friskolas formella organ för elevinflytande, elevrådet och klassråden, uppges av eleverna fungera väl. På Småskolan och Gribbylundsskolan har man enbart klassråd. Elevråd finns på de övriga skolorna. Eleverna anser att skolan oftast lyssnar på och tar tillvara elevernas synpunkter då de vill påverka. Exempel på elevinflytande är möjligheten att påverka utflyktsmål/studiebesök och lektionerna i idrott och hälsa. Eleverna är också med och diskuterar mattider, matfrågor och annat som de anser att de är berörda av. Eleverna på Gribbylundsskolan berättar med stolthet att de genom sina påverkansmöjligheter lyckats få ha kvar en lärare som beslutat sig för att sluta.

Under inspektionen har det framkommit att skolledningen på ett inte acceptabelt sätt har hanterat ordningsfrågor på skolan. En del elever känner sig orätt behandlade när rektorn har omhändertagit deras skor och även vid något tillfälle placerat dessa utomhus. Skälet till rektorns agerande uppges av både elever och rektorn vara att skorna stått i oordning i korridoren.

Rektorn har också utfärdat en kollektiv bestraffning av eleverna genom att förbjuda allt biljardspel för alla, då några av dem enligt rektorn har misskött sig vid användning av skolans biljardspel.

Läroplanen för de obligatoriska skolformerna framhåller att de vuxna på skolan skall klargöra skolans normer och hur dessa är en grund för arbetet. De vuxna skall tillsammans med eleverna diskutera och utveckla regler för arbetet och samvaron i gruppen. De vuxna skall också visa respekt för den enskilda eleven och i det vardagliga arbetet ha ett demokratiskt förhållningssätt. Därför är det inte rätt att kollektivt bestraffa elever p.g.a. att vissa elever bryter mot regler. Det är heller inte rätt att omhänderta elevernas privata egendom. Inspektörerna

anser att skolan och rektorn, tillsammans med eleverna bör utveckla gemensamma regler för dessa ordningsfrågor.

Sammanfattningsvis visar inspektionen att skolans resultat avseende normer och värden är bra. Skolans enkäter visar på ett gott resultat gällande elevernas demokratiska värderingar. Dock bör skolan stärka elevernas delaktighet, att utifrån sina förutsättningar förstå vikten av att kunna och vilja påverka i beslut om verksamheten och utbildningen. Skolledningen bör dessutom tillsammans med eleverna utveckla gemensamma ordningsregler för att undvika sådana situationer där kollektiva bestraffningar tillämpas.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Målen för lärandet anges, för det offentliga skolväsendet, i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Utbildningen i fristående skolor skall ge kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som skolor i det offentliga skolväsendet skall förmedla.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

Täby friskola deltar i Täby kommuns uppföljningsprogram av målen. I kvalitetsredovisningen redovisas en utvärdering av elevernas kunskapsutveckling. Utvärderingen visar att skolan under 2003 uppnått mycket goda resultat. Som exempel kan nämnas att nästan samtliga elever i årskurs 9 (98 procent), är godkända på de nationella proven. Enligt SALSA¹ är skolans resultat bättre än det förväntade. Även resultaten från de nationella proven i årskurs 5 visar på ett mycket gott resultat (skolan har dock inte gjort alla delar av de nationella proven för årskurs 5). Det är endast någon enstaka elev som inte uppnått resultatet godkänt i engelska, matematik och svenska. För dessa elever har skolan gjort en analys och vidtagit särskilda stödåtgärder. Mycket tid ägnas åt att lära eleverna studieteknik. Lärarna redovisar elevernas resultat för rektorn.

Läroplanen föreskriver bl.a. att skolan skall ge utrymme för olika kunskapsformer såsom fakta, förståelse, färdigheter och förtrogenhet. Skolan skall också stimulera eleverna till att finna egna uttryckssätt att gestalta sina kunskaper och erfarenheter. Inspektionen visar att arbetet i Täby friskola i dessa avseende står i överensstämmelse med läroplanens intentioner och mål.

¹ För att få en mer nyanserad bild av skolors betygsresultat än enbart genom att tillhandahålla de faktiska betygsresultaten som skolor uppnår, har Skolverket utvecklat Skolverkets Arbetsverktyg för Lokala SambandsAnalyser – SALSA. Verktöget jämför i en statistisk modell kommuners och skolors faktiska betygsresultat avseende "andel elever som uppnått målen" respektive "genomsnittligt meritvärde" med ett modellberäknat värde. I denna beräkning tas hänsyn till bakgrundsfaktorer som föräldrars utbildning, andel elever med utländsk bakgrund och fördelning pojkar/flickor i kommuner och skolor.

Föräldrar och elever anser att eleverna får goda ämneskunskaper, att de ges stöd och att de får reda på kunskapsutvecklingen i alla ämnen i samband med utvecklingssamtalen. En utvärdering av elevens kunskaper görs också av elev, lärare och förälder i samband med dessa samtal.

Eleverna på Enhagenskolan upplever att betygen sätts på ett rättvist sätt och att ingen skillnad görs mellan pojkar och flickor. I ämnet dans för årskurs 8-9 finner inspektörerna att ett av betygskriterierna är: "att vara ombytt och aktivt delta kontinuerligt i ämnets praktiska moment".

Författningarna föreskriver att elevernas betyg skall grunda sig på i vad mån eleverna når upp till de mål som anges i kursplanen. Att vara ombytt och aktivt delta i ämnets praktiska moment är således inte ett tillåtet betygskriterium.

Inför de nationella proven och i samband med olika arbeten blir alla elever informerade om kunskapsmålen, men generellt känner eleverna inte till målen i alla ämnen. Eleverna betonar att det är lärarna som vet vad eleverna behöver för ämneskunskaper och att de litar på dem. På Småskolan uppger personalen att det är svårt att ge och förklara mål för så små elever. På Viggbyholmsskolan finns mål för ämnena uppsatta på väggarna i klassrummen. Dessa mål är ännu inte diskuterade med eleverna. Föräldrarna är dock nöjda med presentationen av målen de får genom hemskick eller kan läsa på skolans hemsida.

Skolan skall enligt läroplanen ansvara för att eleverna når de uppställda målen i grundskolan. Skolan bör därför tolka kursplanerna och tillsammans med eleverna konkretisera dessa, så att målen blir tydliga för eleverna. Detta bör göras i samtliga ämnen.

Sammanfattningsvis visar inspektionen att resultatet avseende kunskaper är bra. Inspektörerna ser att skolan arbetar med betoning på kunskaper. Skolan bör dock förtydliga målen i alla ämnen för eleverna. Betygskriterier skall avse kunskapskvalitet som eleverna kan utveckla, därför är inte betygskriteriet "vara ombytt och aktivt delta" tillåtet och bör utgå.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet med att forma en god miljö - fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Fristående skolor skall svara mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det offentliga skolväsendet.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö, för att förebygga kränkningar och för att ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

På Täby friskola finns ett dokument som heter "Täby friskolas mobbningsplan". Planen redogör för vad mobbning är, vad skollagen och läroplanen säger samt skolans trivselregler. I övrigt bygger mobbningsplanen på den så kallade Farstamodellen där föräldrar inte blir kontaktade om något har hänt. Skolan har dock modifierat Farstamodellen och kontaktar alltid hemmen om något skulle

ske. Många elever känner inte till att denna plan finns, men eleverna på Enhagenskolan berättar att elevrådet planerar att ha ett temaarbete kring dessa frågor framdeles. Dokumentet uttrycker inte något om vuxen-elev-perspektivet (då lärare eller annan vuxen kränker barn).

Författningarna fastslår att skolan aktivt skall förebygga och motverka alla former av kränkande behandling. Inspektörerna bedömer att Täby friskola bedriver ett aktivt arbete mot kränkande behandling och att skolans insatser inom detta område är av god kvalitet. Skolan bör dock revidera handlingsprogrammet mot kränkande behandling så att det omfattar alla former av kränkningar samt situationen då vuxen kränker elever. Vidare bör skolan förankra handlingsprogrammet mot kränkande behandling bland eleverna.

Inslag i det förebyggande arbetet mot kränkande behandling är det tidigare nämnda EQ, de yngre elevernas "en hemlig kompis", där man är extra snäll och tar extra hänsyn till någon kamrat utan att direkt ge sig tillkänna, och Charlie-projektet som i korthet går ut på att i grupp samtala om etik och moral med eleverna. Faddersystemet (där äldre elever hjälper och stöder yngre elever) är också att betrakta som en god förebyggande åtgärd. Faddersystemet finns på alla enheter utom Enhagenskolan. De yngre eleverna på Ljungmyrsskolan uppskattar detta system och uttalar att faddrarna ger dem trygghet gentemot de större eleverna på Skarpängsskolan. Ljungmyrsskolan ligger vägg i vägg med den kommunala Skarpängsskolan med årskurserna 6-9. De yngre eleverna upplever de äldre eleverna som retsamma och hotfulla. Dessutom åker de äldre eleverna cykel och moped på de yngre elevernas skolgård på ett sådant sätt att det finns risk för olyckor. Skolverkets inspektörer bedömer därför att skolan bör utöka samarbetet med Skarpängsskolans ledning och personal för att tryggheten ska öka för Ljungmyrsskolans elever.

Lärarna betonar att det är viktigt att eleverna kommer till tals och vågar prata. Täby friskola anser att genom att skolan är indelad i fem små enheter blir alla sedda och nämnda vid namn. Detta är en god förutsättning för det förebyggande arbetet mot mobbning. Eleverna anser också att skolenheternas storlek har stor betydelse för att ingen kränkande behandling förekommer på Täby friskola. Eleverna säger att de känner sig mycket trygga.

Skolhälsovården är inhyrd från kommunen. Fyra skolsköterskor delar på jobbet. De följer ett hälsoprogram som omfattas av förebyggande hälsovård men även tre allmänna hälsokontroller jämt utspridda under skoltiden. Dessutom erbjuds eleverna kontroll av syn och hörsel. Skolan hyr in en skolläkare. Förutom ämnet idrott- och hälsa har Ljungmyrsskolan vissa hälsobefrämjande insatser i form av fysiska aktiviteter. Ett exempel på detta är en lärare som varje måndagsmorgon leder ett gymnastikpass utomhus för hela skolan. Även på Gribbylundsskolan finns aktiviteter. Här går eleverna en promenadslina två gånger i veckan. Täby friskola erbjuder också sina elever extra idrott utanför skoltid.

När det gäller elevernas formella inflytande konstaterades under rubriken Normer och värden att arbetet med klass- och elevråd upplevs som positivt. Eleverna tar råden på allvar och upplever att de kan påverka. VD är alltid med på Enhagenskolan och elevråd. Rektorn är med på de andra enheternas elevråd vid behov. Alla elevråd har lärarstöd. Eleverna anser att de tillfrågas ganska ofta och kan med hjälp av sin röst vara med och påverka. Viggbyholmsskolan prak-

tiserar en form av halvsluten omröstning där eleverna tränas att stå för sin åsikt. Detta går till så att eleverna röstar genom handuppräckning och samtidigt lutar huvudet mot bänken så att de inte ser hur kamraterna röstar. Eleverna på Enhagenskolan har samling istället för klassråd. Denna samlingsstid kan variera mellan 20 och 30 minuter i veckan. Alla klasser på Enhagenskolan har inte denna form av samverkan. Elevrådsmöten har skolan vid behov. En del elever anser att de missar lektioner och kommer efter i skolarbetet om de går på elevrådet.

Enligt läroplanen är det inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värden. Skolan skall också förutom att bedriva undervisningen i demokratiska arbetsformer även förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Inspektörerna bedömer därför att Enhagenskolan bör utveckla sina samverkansformer med eleverna.

Täby friskolas samverkan med föräldrarna upplevs av alla inblandade parter som positiv. Exempel på samverkansformer är ett föräldraråd, som har existerat i cirka ett år, och de beskrivna skolråden. Skolråden har möten 1-2 gånger per termin och här diskuteras såväl ekonomi som pedagogiska frågor. Övriga samverkansformer för föräldrarna är tvärgruppsmöten, familjegrupper och föräldramöten. Skolan anordnar utvecklingssamtal. Information om utbildningen i Täby friskola finns framför allt på skolans hemsida där vision och verksamhetsidé presenteras. På hemsidan finns också information om kursplanemål, arbetsplan, kalendarium, barnens sidor, protokoll och aktuella programpunkter m.m. Många lärare använder e-post för att skicka ut kalendarium, veckobrev, terminsplanering och dylikt till föräldrarna i respektive klasser. Alla dessa samverkansformer gör att de intervjuade föräldrarna säger sig känna stor delaktighet i Täby friskolas verksamhet.

Sammanfattningsvis visar inspektionen att arbetet med arbetsmiljö och delaktighet är bra. Skolans övergripande arbete mot kränkande behandling ger eleverna en trygg skola. Handlingsprogrammet mot kränkande behandling bör dock utvecklas så att det även innefattar kränkningar mellan vuxna och elever. Skolan bör också göra planen känd bland skolans elever. Skolan bör vidare utöka samarbetet med Skarpängsskolans ledning och personal för att tryggheten skall öka för Ljungmyrsskolans elever. Inspektörerna vill framhålla skolans arbete med föräldrars möjlighet till inflytande via olika möten och råd. Skolan bör utveckla elevernas inflytande på Enhagenskolan.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet med lärandet är skolans huvudprocess för att utveckla kunskaper och färdigheter. Arbetet för att nå målen skall utformas av eleverna och personalen i samverkan. Samverkan skall också ske med hemmen. Allsidighet och saklighet är väsentliga vid utformningen av undervisningen. Skollagen slår också fast att hänsyn skall tas till elever i behov av särskilt stöd.

Granskningen inriktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till de lärandes olika behov. Innehåll och organisering av studierna liksom arbetsformerna och kontakterna med hem, samhälle och arbetsliv är andra områden som uppmärksammas.

Täby friskolas undervisning sker i åldershomogena grupper (alla elever i grupper är lika gamla), undantaget Gribbylundsskolan, där eleverna är indelade i två åldersblandade grupper.

I dokumentet ”Täby friskolas hörnstenar” poängteras tydliga kunskapskrav, alla hjälper till med skolans kabaréer, utlovade resultat uppnås, noggrann uppföljning, trevligt i skolan, professionell styrning, välfyllda klasser och låga kostnader, självständighet/arbetsinsats/utvecklingsförmåga för medarbetare.

Skolan har olika typer av möten såsom ”tvärgruppsmöten/informationsmöten” där en från varje enhet deltar. Man har också ”enhetskonferenser” 1-2 gånger per månad per enhet för att diskutera enhetens utveckling. ”Elevkonferenser” finns på enhetsnivå och här deltar enhetens personal och rektorn. Elevkonferenser är ett forum för frågor runt varje enskild elev. Skolan har också ”allkonferenser” för att t.ex. diskutera policyfrågor för Täby friskola. Dessa har skolan två gånger per termin och all personal deltar. Dessutom finns ”stödkonferenser” där lärare, föräldrar, speciallärare och vid behov även rektorn deltar. Här fattas beslut om elever i behov av särskilt stöd.

Alla lärare är tydliga med att man arbetar med de nationella kursplanerna och diskuterar hur målen skall uppnås. Skolan arbetar efter den nationella timplanen och förstärker genom sin inriktning matematik, svenska, engelska samt profilämnena idrott/show och dans vilka får större utrymme på schemat. Skolans profilämnen innebär att skolan har två danspedagoger, en teaterlärare, en dramapedagog och två musiklärare anställda på skolan. Dessa pedagoger arbetar på skolans alla enheter.

Eleverna på Enhagenskolan anser att de har för liten möjlighet att påverka skolans upplägg av prov. Det blir för ofta anhopningar, vilket skapar en stressituation för eleverna. Lärarna är medvetna om detta och har påbörjat ett arbete för att dessa situationer skall undvikas i framtiden. Eleverna på Täby friskola arbetar ofta självständigt, även om arbete i grupp förekommer. Lärarna beslutar oftast om de arbeten som skall utföras och hur de skall utföras. Arbetsuppgifterna ges till eleverna i form av arbetsscheman. Elevernas delaktighet består i att ibland kunna välja arbetssätt men först efter det att arbetsschemat är klart.

Inspektörerna anser att Täby friskola bör utveckla sina arbetsformer med eleverna på ett sådant sätt att samarbetet även inbegriper eleverna. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.

På de olika enheterna arbetar lärarna i arbetslag. Här planeras, genomförs och utvärderas den dagliga undervisningen. Samarbetet mellan enheternas arbetslag består bland annat av fadderverksamhet (där äldre elever hjälper och stöder yngre elever), konferenser och pedagogiska träffar.

Såväl elever och föräldrar som lärare upplever att de elever som är i behov av stöd får det. Stödet i de lägre åldrarna ges genom att de får undervisning i mindre grupper, s.k. grupptimmar arrangerade inom den ordinarie undervisningstiden. I de högre åldrarna får eleverna stöd av sina lärare dels på lektioner, dels utanför skoltid. Om man inte riktigt hinner med det man skall, kan man också få hjälp av en speciallärare. Speciallärarna arbetar i första hand med elever i behov av särskilt stöd. Speciallärarresursen fördelas efter elevernas stödbehov. Enligt elever på Ljungmyrsskolan, Viggbyholmsskolan och Enhagenskolan får de extra läxor samt använder helger om de blir efter med skolarbetet.

Skolverket vill uppmärksamma huvudmannen på att det inom det offentliga skolväsendet uttrycks att elevernas skolarbete skall förläggas måndag - fredag och att arbetet skall vara så jämt fördelat över dessa dagar som möjligt.

De olika stödinsatserna sker alltid när de uppkommer, och i samråd med hemmen. På så kallade husmöten (möten på enheterna) diskuteras barn som är i behov av stöd. Personalen delger varandra sin syn på elevernas stödbehov och eventuella åtgärder. Ljungmyrsskolan använder sig av en modell de kallar "punktmarkering". Det betyder att den elev som "punktmarkeras" skall ses av alla och alltid ha en vuxen i sin närhet. Täby friskola har en talpedagog anställd på 4 timmar per vecka och två speciallärare som är anställda på halvtid. Det stora flertalet elever i behov av särskilt stöd har åtgärdsprogram, men inte alla. Inspektörerna vill framhålla att ett åtgärdsprogram är ett hjälpmedel och ett redskap för skolans personal att planera och utveckla den pedagogiska verksamheten kring den enskilda eleven och att det är viktigt att alla elever i behov av särskilt stöd har åtgärdsprogram.

På Viggbyholmsskolan finns ett arbete med s.k. portfolio, på skolan benämnd "portfölj". Denna "portfölj" täcker in arbetet i svenska, engelska och matematik och utförs av eleverna under en tvåveckorsperiod. Eleverna uppskattar detta arbetssätt, men upplever att det kan vara svårt att hinna med alla delarna i arbetet under så kort tid som två veckor. Lärarna vet om detta och förlänger tiden vid behov. Enligt lärarna är detta ett sätt att öva eleverna i att planera ett arbete över tid. Arbetet redovisas sedan av eleven för sin lärare och sina föräldrar. Förhoppningen är då att man i elevens arbete skall kunna se en utveckling från tidigare år.

Ljungmyrsskolan temaläser ämnet teknik och avslutar det hela med att inbjuda föräldrarna på en föreställning då laborationerna redovisas. Allt avslutas med en Nobelmiddag för eleverna.

Skolan gör ofta studiebesök på museer mm. Föräldrarna ställer gärna upp för skolan om den vill ha praktikplatser till sina elever. Föräldrarna är mycket nöjda med skolans arbete. De framhåller gärna ordning och reda, engagerade lärare och att alla elever blir sedda. Speciellt positiva är föräldrarna till att skolan ger de barn som är i behov av svårare arbetsuppgifter utvecklingsmöjligheter. En önskan finns bland en del föräldrar, att skolan på ett tydligare sätt för beskriver

för hemmen hur eleverna skall kunna arbeta igen det de har förlorat i samband med sjukdom.

Utvärdering av undervisningen sker konstant i alla grupperna. Information till elever och föräldrar ges genom enskilda samtal, utvecklingssamtal och redovisning av enkäter. Lärarna har många olika instrument för sin egen utvärdering, t.ex. elevernas loggböcker, diagnoser i olika ämnen, läxförhör, prov och tester. En stor självutvärdering med namnet "Hur bra är vår skola"? görs av hela Täby friskolan varje år. Rektorn sammanställer utvärderingen och presenterar resultatet i samband med höstterminsstarten.

Modersmålsundervisning erbjuds och sker genom ett samarbete med Täby kommun.

Eleverna uppger vid intervjuer att lärarna är bra och att man lär sig mycket på Täby friskola. Eleverna är resultatinriktade och skolan väljs ofta av elever på grund av kunskapsnivån. Detta bekräftas också under inspektionen.

Sammanfattningsvis visar inspektionen på goda exempel på lärande som väl överensstämmer med statens mål och riktlinjer. De förhållandevis små enheterna och den tydliga organisationen skapar närhet och gör beslutsvägarna korta. dels inom enheterna, dels inom skolan i stort. Arbetssätten och arbetsformerna i det pedagogiska vardagsarbetet bör dock fortsättningsvis i en högre grad utformas så att de passar elevernas olika inlärningsstilar. Eleverna får det stöd de har rätt till det är dock inte acceptabelt att skolan inte har åtgärdsprogram för alla elever som är i behov av särskilt stöd.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolans inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå målen för denna tillgodoses. Fristående huvudmän har motsvarande ansvar även om de inte alltid omfattas av riktlinjerna för det offentliga skolväsendet.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om den fristående skolan har en fungerande ledning och styrning av verksamheten och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen och för att värna enskilda elevers rätts-säkerhet.

I Täby friskolas organisationsplan står bland annat att rektorn har särskilt ansvar för skolgemensam pedagogisk ledning och utveckling. Rektorn uppger själv att hon i hög grad överlämnar den pedagogiska utvecklingen till sina anställda som ansvarar för att hålla rektorn informerad. De anställda bekräftar detta och upplever det som en frihet. När det gäller den pedagogiska verksamheten uppger personalen att de arbetar med den pedagogiska utvecklingen på skolan och rektorn säger att hon litar på sin kompetenta personal. "Den pedagogiska ledningen gjorde jag då jag rekryterade rätt personal till skolan", säger rektorn. "Rektorn ger oss ett förtroende", uttrycker en av lärarna.

Inspektörerna ser att rektorn tar ansvar för den skolgemensamma pedagogiska utvecklingen. Trots svårigheten med fem skolenheter har rektorn med hjälp av

självständig personal också kontroll över den pedagogiska utvecklingen på Täby friskola. Läroplanen fastslår att rektorn har ansvaret för skolans styrning och ledning. Rektorn skall således både fungera som pedagogisk ledare och utveckla verksamheten i enlighet med nationella mål och riktlinjer. Inspektörerna bedömer att styrning och ledning fungerar godtagbart på Täby friskola.

Huvudman för skolan är ett aktiebolag benämnt Täby friskola AB. VD för skolan besöker ofta de olika enheterna. Till honom vänder sig personalen med frågor om ekonomi, kompetensutveckling, lokaler, vaktmästaruppgifter, marknadsföring m.m. Rektorn har det övergripande ansvaret för den dagliga driften. Uppdelningen av arbetsuppgifterna dem emellan är tydlig för personalen. Till sin hjälp och stöd har rektorn en person på varje enhet med ett övergripande samordningsansvar. Denna person är också ansvarig för att avrapportera den dagliga verksamheten till rektorn. Om någon av enheterna vill att rektorn skall besöka skolan ringer de rektorn som oftast kommer samma dag. Rektorn är utbildad lärare med ca 15 års erfarenhet från läraryrket. Hon har inte genomgått den statliga rektorsutbildningen. Föräldrarna framhåller sin uppskattning av att rektorn alltid är öppen för en dialog.

Kvalitetsarbetet i Täby friskola innefattar bland annat fortlöpande uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling, elevarbeten, diagnoser, kunskapsprov m.m. Skolan har ämnesövergripande temaarbeten varför elevernas kunskapsutveckling ofta kommer till uttryck i olika kunskapsformer såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet.

Författningarna kräver att skolan årligen upprättar en kvalitetsredovisning. En skolas kvalitetsredovisning skall innehålla en bedömning av i vilken mån målen för utbildningen har uppnåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta om målen inte uppnåtts. Täby friskolas kvalitetsredovisning är tydlig och uppfyller förordningens krav. Rektorn gör löpande egna uppföljningar av verksamheten och har genom sin närvaro god kontroll.

Sammanfattningsvis visar inspektionen att skolans styrning och ledning är godtagbar. Skolans kvalitetsarbete är bra och skolan har system för att förbättra kvaliteten i utbildningen.

6. Tillgång till utbildning och omsorg

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för skolväsendet. En fristående skola skall vara öppen för alla barn och ungdomar som har rätt till utbildning i motsvarande skolform i det offentliga skolväsendet.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som förutsätts i skollagens bestämmelser. Även principerna för intagning och informationen om möjligheter till utbildning behandlas.

Täby friskola är öppen för alla som önskar gå där.

Skolan erbjuder undervisning i modersmål och svenska som andraspråk. Skolan erbjuder också elevens val. Här får eleverna i årskurs 4-6 välja mellan skolans profilämnen. I årskurs 7-9 erbjuds textilslöjd, dans, teater, show, bild, idrott och fördjupad matematik för årskurs 9. De yngre eleverna väljer ur ett förutbestämt

urval vad de vill arbeta med. Elevens val är dock otydligt för eleverna. Vissa elever i de yngre åldrarna förknippar elevens val med att välja maträtter, andra tror att det är rolig timme (med vattenkrig) etc. Skolan bör förtydliga elevens val för eleverna så att de förstår att elevens val syftar till att fördjupa och bredda elevers kunskaper i ett eller flera ämnen.

I Täby friskola samlar man in 200-300 kr per termin och elev i en så kallad kulturkassa. Dessa pengar används sedan till utflykter och studiebesök.

Enligt samtal med flera av Täby friskolas elever, låter skolan sina elever på de enheter som har årskurs 4-6, städa korridorer, toaletter och klassrum. Detta sker efter skoltid, och för detta får eleverna en ersättning som går till klasskassan. Eleverna uppfattar arbetsuppgiften som obligatorisk men enligt rektorn är detta arbete något som erbjuds eleverna och de kan tacka nej.

Utbildningen vid fristående grundskolor skall vara avgiftsfri enligt 9 kap. 7 § skollagen. Det är därför inte acceptabelt att skolan tar ut en avgift på 200-300 kr av sina elever. Elevernas känsla av obligatorium till städning av delar av skolan kan härledas till en otydlighet i informationen till eleverna. Det är av vikt att rektorn utformar all information så att det tydligt framgår att ingen städning är obligatorisk för eleverna.

Sammanfattningsvis visar inspektionen att Täby friskolas elevers tillgång till pedagogisk verksamhet och utbildning är god. Det är dock inte acceptabelt att skolan tar ut en avgift av sina elever. Det är av vikt att rektorn utformar all information så att det tydligt framgår att ingen städning är obligatorisk för eleverna.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Utbildningen skall vara avgiftsfri.

Vid inspektionen granskas dessa och andra förutsättningar för att bedriva en utbildning av god kvalitet. Även skolans ekonomiska stabilitet och de långsiktiga förutsättningarna för verksamheten behandlas.

Täby friskola har ordnad ekonomi som visar på ett visst överskott.

Färre elever än tidigare beräknas börja på skolan framgent. Orsaken är enligt rektorn de mindre barnkullarna i slutet av 1990-talet. Denna minskning är generell i Täby kommun.

På Täby friskola har flertalet lärare utbildning för den undervisning de i huvudsak skall bedriva.

Skolan ger sina anställda en kompetensutveckling som utgår från de behov verksamheten har. Enligt alla intervjuade är tillgången på kompetensutveckling god. Skolan har avsatt en summa per anställd och år. Denna summa disponerar lärarna med redovisningsskyldighet, efter eget huvud. Skolan har också en ge-

mensam kompetensutveckling. Under innevarande år har detta varit EQ (emotionell intelligensträning).

Inspektionen i Täby friskola visar att de läromedel och övrigt material som används i utbildningen är avpassade till undervisningen och i gott skick. Det finns dock en tydlig brist på datorer på skolan. Rektorn uttrycker till inspektörerna att eleverna i allmänhet har datorer hemma och därför behövs de inte i så hög grad i skolan.

Inspektörerna vill framhålla att rektorn har ett särskilt ansvar för att eleverna får tillgång till läromedel av god kvalitet för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, t.ex. datorer och andra hjälpmedel. Skolan måste därför skapa de bästa samlade betingelser för elevernas kunskapsutveckling. Att göra elevernas utbildning beroende av föräldrarnas kunskapsnivå och ekonomi är inte förenligt med en god skola.

Hemkunskap och slöjd bedrivs dels i egna dels i inhyrda lokaler. Skolan använder sig av de kommunala biblioteken.

Sammanfattningsvis framkommer i inspektionen att skolans resurser avseende läromedel och lokaler uppfyller författningarnas krav. Dock bör skolan se över elevernas tillgång till datorer så att inte elevernas likvärdighet äventyras.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten i Täby friskola är av god kvalitet. Det pedagogiska arbetet överensstämmer väl med läroplanens krav, och tryggheten är genom skolans goda arbete med värdefrågor stor på skolan. Skolans uppnår också goda kunskapsresultat.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

Normer och värden

- Skolan bör stärka elevernas delaktighet, att utifrån sina förutsättningar förstå vikten av att kunna och vilja påverka beslut om verksamheten och utbildningen.
- Skolan bör utöka samarbetet med Skarpängsskolans ledning och personal för att tryggheten ska öka för Ljungmyrsskolans elever.
- Skolledningen bör tillsammans med eleverna utveckla gemensamma regler.

Kunskaper

- Skolan bör förtydliga kunskapsmålen i alla ämnen för eleverna.
- Betygskriteriet ”vara ombytt och aktivt delta” svarar inte mot de krav som förordningen samt läroplanen ställer och bör därmed tas bort.

Arbetsmiljö och delaktighet

- Skolan bör revidera handlingsprogrammet mot kränkande behandling så att det omfattar alla former av kränkningar samt situationen då vuxen kränker elever. Skolan bör också upplysa skolans elever om arbetet i antimobbnings-teamet för att öka förståelsen för detta arbete bland alla elever.

- Skolan bör utveckla elevernas möjligheter till inflytande på Enhagenskolan.

Pedagogisk verksamhet och undervisning

- Arbetssätten och arbetsformerna i det pedagogiska vardagsarbetet bör i en högre grad utformas så att de passar elevernas olika inlärningsstilar.

Tillgång till utbildning

- Skolan bör förtydliga elevens val för skolans elever.

Resurser

- Skolan bör se över sitt ansvar för att varje elev kan använda informations-teknik som ett verktyg för kunskapssökande och lärande.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

Pedagogisk verksamhet och utbildning

- Skolan skall upprätta åtgärdsprogram för alla elever som är i behov av särskilt stöd (1 a kap. 5 § förordningen om fristående skolor).

Tillgång till utbildning

- Det är inte acceptabelt att skolan tar ut en avgift i en s.k. kulturkassa av sina elever. Utbildningen i skolan skall vara avgiftsfri för eleverna (9 kap.7 § skollagen).

2005-06-23

Stockholm

Tommy Bucht

Lee Gleichmann